

Azərbaycan Respublikasında insan kapitalının inkişafı təhsil strategiyasının əsas hədəfidir

İlham Əhmədov

Müəllif:

İlham Əhmədov —
Azərbaycan Dövlət
Pedaqoji Universitetinin
dosenti, pedaqoji elmlər
üzrə fəlsəfə doktoru.
Azərbaycan, Bakı.
E-mail:
ziya-innov@mail.ru

Açar sözlər:

insan kapitalı, təhsil, təhsil
strategiyası, təhsil
standartı, informasiya
cəmiyyəti.

Annotations. Bu gün Azərbaycan Respublikasının qarşısında duran strateji vəzifələrdən biri də sosial-iqtisadi həyatın modernləşdirilməsi, beynəlxalq təcrübə və elmi innovasiyaların uğurlu tətbiqidir. Qeyd olunan məsələlərin həlli, ilk növbədə, insan kapitalının inkişafını, insanların müasir bilik və bacarıqlara yiyələnməsini tələb edir. Bu səbəbdən son 15 ildə ölkəmizdə insan kapitalının inkişafına xüsusi diqqət yetirilir. Çünkü müasir dövrdə dövlətlərin inkişaf səviyyəsi insan kapitalından daha çox asılıdır. Təsadüfi deyil ki, BMT-nin «Minilliyyin İnkişaf Məqsədləri» programında davamlı inkişafın təmin edilməsi üçün müəyyən edilmiş 8 prioritet məqsədin əksəriyyəti insan kapitalının inkişafı ilə bağlıdır. İnsan kapitalının inkişafı Azərbaycan üçün də prioritet olub, ölkənin təhsil sisteminin ümdə vəzifəsidir. İnsan kapitalının inkişafı «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyası (2013-cü il), «Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası», «Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi» (2016-ci il) kimi strateji sənədlərin prioritetidir. Bu konseptual sənədlərin məqsədi ölkədə insan kapitalının inkişafı ilə iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafını təmin etmək, əhalinin sosial rifahını yüksəltmək, bütün istiqamətlərdə tərəqqini sürətləndirmək, inkişafın keyfiyyətcə yeni modelini formalaşdırmaqdır.

DOI: 10.32906/AJES/683.2018.02.01

Məqaləyə istinad:

Əhmədov İ. (2018) *Azərbaycan Respublikasında insan kapitalının inkişafı təhsil strategiyasının əsas hədəfidir.*
«Azərbaycan məktəbi». № 2 (683), səh.11-18

Məqale tarixçəsi

Göndərilib: 22.10.2018; Qəbul edilib: 25.10.2018

Development of human capital in Azerbaijan Republic is the main objective of the educational strategy

Ilham Ahmadov

Author:

Ilham Ahmadov,
Associate professor of
Azerbaijan State
Pedagogical University,
PhD on the pedagogical
sciences. Azerbaijan,
Baku. E-mail:
ziya-innov@mail.ru

Keywords:

human capital, education,
educational strategy,
education standard,
information society.

Abstract. One of the strategic tasks facing the Republic of Azerbaijan is the modernization of social and economic life, application of scientific innovations and international experience in the country's economy. Solving these problems requires the development of human capital, the development of modern knowledge and competencies of the country's population. For this reason, the last 15 years have paid close attention to the development of human capital in our country. The level of development of the country is determined by the level of development of human capital. It is not by chance that in the Millennium Development Goals program the UN notes that for the sustainable development of the country it is necessary to develop human capital.

For these reasons, the development of human capital is paid close attention in the Republic of Azerbaijan. The development of human capital is the goal of the reform of the education system. In many strategic development programs of the country this is clearly defined.

DOI: 10.32906/AJES/683.2018.02.01

To cite this article:

Ahmadov I. (2018) *Development of human capital in Azerbaijan Republic is the main objective of the educational strategy*. Azerbaijan Journal of Educational Studies. Vol. 683, Issue II, pp. 11–18

Article history

Received: 22.10.2018; Accepted: 25.10.2018

Giriş

İnsan kapitalı – cəmiyyətdə özünü tam realizə etmək və cəmiyyətin imkanlarından tam istifadə etmək üçün insanın biliyinin, bacarığının, əlaqələrinin, peşəkarlığının cəmidir. Bu, intellekt, sağlamlıq, bilik, keyfiyyətli əmək və keyfiyyətli həyat şəraitidir. İnsan kapitalı – şəxsin gələcəkdə peşə fəaliyyəti zamanı gəlir gətirə biləcək istedad və qabiliyyətlərinə hazırda qoyulan sərmayədir.

Dünya İqtisadi Forumunun 2015-ci il üçün açıqladığı «İnsan Kapitalı İndeksi» hesabatında Azərbaycan 124 ölkə arasında orta sıralarda (63-cü) yer tutaraq Türkiyə, Çin, İndoneziya və Küveyt kimi ölkələri qabaqlamışdır. Dünya İqtisadi Forumunun 2016–2017-ci illər üçün açıqladığı Qlobal Rəqabətlilik Hesabatında isə Azərbaycan 138 ölkə arasında 35-ci olmuşdur (Azərbaycan Qlobal rəqabətlilik hesabatında, Bakı, 2013). Bu, Azərbaycanın formallaşmış insan kapitalına, həm də rəqabət qabiliyyətini yüksəltmək imkanlarına malik olduğunu göstərir.

Hazırda respublikamızın qarşısında duran strateji vəzifələrdən biri də sosial-iqtisadi həyatın modernləşdirilməsi, beynəlxalq təcrübə və elmi-texnoloji innovasiyaların uğurlu tətbiqidir. Qeyd olunan məsələlərin həlli, ilk növbədə, insan kapitalının inkişafını, insanların müasir bilik və bacarıqlara yiyələnməsini tələb edir. Bu səbəbdən son 25 ildə ölkəmizin əsas hədəfi insan kapitalının inkişafıdır. Çünkü müasir dövrdə dövlətlərin inkişafı insan kapitalının səviyyəsi ilə müəyyən edilir. Təsadüfi deyil ki, BMT-nin «Minilliin İnkişaf Məqsədləri» programında davamlı inkişafın təmin edilməsi üçün müəyyən edilmiş 17 məqsədin, 8 prioritet məqsədin əksəriyyəti insan kapitalının inkişafı ilə bağlıdır (Minilliin İnkişaf məqsədləri hesabatı, Bakı, 2013). Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev bu mövzuda qeyd edir: «...Uşaq-larımız bilikli olmalı, dünyada gedən prosesləri izləməli, yeni texnologiyaya sahib çıxmalıdır. ...İnsan kapitalı inkişaf etmiş ölkələrin indiki durumunu müəyyən edən amildir. Həmin

ölkələr təbii resurslar hesabına yox, intellektual potensiala, yeni texnologiyaların icad olmasına, tətbiqinə görə inkişaf edirlər. Biz də bu yolu seçməliyik».

İnsan kapitalının inkişafı ölkə iqtisadiyyatının qlobal sistemə uğurlu ineqrasiya şərti olub, ölkənin təhsil sisteminin əsas vəzifəsidir. İnsan kapitalının inkişafı «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyası (Bakı, 2013), «Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası»(Bakı, 2013), «Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi» (Bakı, 2016) kimi strateji sənədlərin əsas prioritetidir. Bu konseptual sənədlərin məqsədi iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafını təmin etmək, əhalinin sosial rifahını yüksəltmək, bütün istiqamətlərdə tərəqqini sürətləndirmək, inkişafın keyfiyyətcə yeni modelini formalaşdırmaqdır. Müstəqillik illərində «qara qızılı insan kapitalına çevirək» devizi ilə təhsil sistemində bir sıra proqramlar icra edilmişdir: «Azərbaycan Respublikasında ümumtəhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təminatı Proqramı (Bakı, 2005-2007)», «2008-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin informasiyalasdırılması üzrə Dövlət Proqramı», «2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı» və s.

Təhsil üzrə milli strategiyanın perspektivləri

Təhsil insanlara texnologiyaları çevik mənimşəmək, əmək bazarında layiqli yer tutmaq, ömür boyu təhsil prosesinə qoşulmaq, sağlam həyat tərzi, ətraf mühitə münasibətdə düzgün mövqə seçmək kimi mühüm həyatı keyfiyyətlər verir. Sosial-iqtisadi həyatın müasirləşdirilməsində təhsilin rolü təkcə təhsilalanın qazandığı bilik və bacarıqların iqtisadi amilə çevrilməsi ilə məhdudlaşdırır. Təhsil prosesində əldə olunan bilik və bacarıqlar, həmçinin etik norma və dəyərlər hər bir təhsilalanın cəmiyyətin layiqli üzvü olması üçün lazımı şərait yaradır, onu biliyi

və etik davranışsı sayəsində nümunəvi vətəndaşa çevirir.

Təhsil üzrə milli strategiyanın perspektiv məqsədi ölkədə səriştəli təhsilverənlərə, yeni texnologiyalara əsaslanan infrastruktura malik, keyfiyyət nəticələri və əhatəliliyinə görə qabaqcıl dünya ölkələri sırasında önəmli mövqə tutan təhsil sistemini yaratmaqdır. Azərbaycanın təhsil sisteminin iqtisadi cəhətdən dayanıqlı və dünyadan aparıcı təhsil sistemlərinin standartlarına uyğun olması strategiyanın əsas hədəflərindəndir. Strategiyanın reallaşdırılması təhsilin məzmunu, kadr hazırlığı, təhsili idarəetmə sistemi və təhsil infrastrukturunun qabaqcıl beynəlxalq təcrübəyə və Azərbaycanın inkişaf konsepsiyasına uyğun yenidən qurulmasına imkan verərək, ölkədə biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatın bərqərar olmasını, informasiya cəmiyyətinin təşəkkülünü və ölkənin davamlı inkişafını təmin edəcəkdir.

«Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası» səriştəli müəllim və təhsil menecərlərinə, qabaqcıl texnologiyalara əsaslanan infrastruktura malik təhsil sistemi yaradılması üçün 5 strateji istiqamətdə genişmiqyaslı tədbirləri nəzərdə tutur:

1. Səriştəyə əsaslanan şəxsiyyətyönlü təhsil məzmununun yaradılması.

2. Təhsilalanların fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə alan innovativ təlim metodları və texnologiyaları vasitəsilə təhsilin məzmununun səmərəli mənimsənilməsini təmin edən yüksək nüfuzlu təhsilverənin formalşdırılması.

3. Təhsilin nəticələrə görə cavabdeh, şəffaf və səmərəli tənzimləmə mexanizmlərinə malik, dövlət-ictimai xarakterli və dövlət-biznes partnyorluğuna əsaslanan idarəetmə sisteminin formalşdırılması.

4. Müasir tələblərə cavab verən və ömür boyu təhsili təmin edən təhsil infrastrukturunun yaradılması. Bu istiqamət təhsil müəssisələrində İKT əsaslı təlim metodologiyasına uyğun infrastrukturun yaradılması, təhsil müəssisələri şəbəkəsinin rasionallaşdırılması, distant təhsil, yaşlıların təhsili, peşə-ixtisas

və təhsil məsələləri üzrə məsləhət xidmətləri göstərən regional universal mərkəzlərinin, müasir təminatlı peşə-tədris mərkəzlərinin və komplekslərinin qurulması kimi tədbirləri ehtiva edir.

5. Təhsilin dayanıqlı və müxtəlif mənbələrdən istifadə olunmaqla yeni maliyyələşdirmə mexanizminin yaradılması.

2015-ci ildə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası»nın həyata keçirilməsi ilə bağlı Fəaliyyət Planı» 2015-2025-ci illərdə strategiyanın icrasını əhatə edir. Hazırda strategiyanın icrasının birinci mərhələsi yekunlaşır.

Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2018-ci ilin oktyabrında keçirilən iclasında «Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası»nın həyata keçirilməsi ilə bağlı Fəaliyyət Planı»nın icra vəziyyəti müzakirə olunub. İclasda qeyd edilib ki, «Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası»nın və «Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi»nin əsas hədəfi ölkə iqtisadiyyatının inkişafına uyğun olaraq çevik və bazaryönlü təhsil sisteminin yaradılması və fəaliyyətinin təmin edilməsi, bu zəmində insan kapitalının inkişafıdır.

Hesab edirik ki, yaxın gələcəkdə təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının həyata keçirilməsi ilə bağlı Fəaliyyət Planının birinci mərhələsinin, sonra isə digər mərhələlərin də icrasının monitorinqinin aparılmasına ciddi ehtiyac var. Belə monitorinqlər fəaliyyət planının növbəti mərhələsinin icrası və strategiyanın zəruri hallarda korreksiyası üçün zəruridir.

İnsan kapitalının ölkəmizdə inkişafı məqsədlərinə xidmət edən digər strateji sənəd Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 dekabr 2016-cı il tarixli fərmanı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi»dir. Bu sənəddə qeyd edilir ki, insan kapitalının inkişafı təhsilin islahatlarından keçir. Buna nail olmaq üçün təhsilin bütün

pillələrində keyfiyyətin yüksəldilməsi, təlimlər vasitəsi ilə işçilərin bilik və bacarıqlarının inkişaf etdirilməsində fasiləsizliyin təmin edilməsi, ixtisaslı kadr hazırlığının əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşdırılması, şirkətlərin araşdırma və təkmilləşdirmə sahəsinə investisiya qoyuluşunun stimullaşdırılması, mövcud insan kapitalından səmərəli istifadə edilməsi tələb olunur. Bunu əsas tutaraq, Azərbaycanda iqtisadiyyatın transformasiyası istiqamətində həyata keçiriləcək islahatların ayrılmaz tərkib hissəsi kimi, insan kapitalının inkişafında fasiləsizliyin təmin edilməsi, əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi və biliyin iqtisadi inkişafda rolunun artırılması ilə bağlı tədbirlər hərtərəfli dəstəklənəcəkdir. Bu, iki səviyyədə təmin ediləcəkdir: 1) insan kapitalının formallaşması və inkişafi üçün təhsilin bütün pillələrində keyfiyyətin yüksəldilməsi; 2) əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsini təmin etmək üçün insan kapitalının fasiləsiz inkişafının, araşdırma və təkmilləşdirmə sahəsinə investisiya qoyuluşunun stimullaşdırılması.

Bu strategiyada qeyd edilir ki, mövcud imkanlardan səmərəli istifadə etməklə, qısa və ortamüddətli perspektivdə insan kapitalını daha da inkişaf etdirmək, rəqabət qabiliyyətini artırmaq üçün insan potensialının inkişaf etdirilməsi, insan kapitalının keyfiyyətinin və əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi ilə bağlı məsələlərə xüsusi diqqət veriləcək, həm institutsional, həm də biznes mühiti yaxşılaşdırılacaq, infrastruktur yaradılacaq, təhsil-təlim prosesinin, ixtisaslı kadr hazırlığının, əmək bazarı və biznes sektorunu arasında koordinasiyanın effektivliyi artırılacaq, innovasiyaya meyilli (elm və texnologiya tutumlu) istehsal (xidmət) sektorunun investisiya cəlbediciliyi artırılacaq, klaster yaratma təşəbbüsleri dəstəklənəcək, əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi üzrə əsas prioritetlər müəyyənəşdiriləcəkdir.

Strategiyada təhsilin inkişafı yolu ilə insan kapitalının inkişaf etdirilməsi üçün aşağıdakı prioritet istiqamətlər və görüləcək tədbirlər sadalanır:

7.3.1. Prioritet 3.1. Təhsilin bütün pillələrində keyfiyyətin yüksəldilməsi.

Görüləcək tədbirlər

Tədbir 3.1.1: Məktəbəqədər təhsillə əhatə olunma səviyyəsinin yüksəldilməsi və təlim-tərbiyə texnologiyalarının təkmilləşdirilməsi.

Tədbir 3.1.2: Ümumi təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi və təmayülləşmənin inkişaf etdirilməsi.

Tədbir 3.1.3: İlk peşə və orta ixtisas təhsilinin əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşdırılması.

Tədbir 3.1.4: Ali təhsil müəssisələrində «təhsil-tədqiqat-innovasiya» formatında inkişafın təşviqi.

Ali təhsil insan kapitalının formallaşmasında və inkişafında mühüm mərhələdir. Onun insan kapitalının formallaşmasına və inkişafına təsiri özünü iki şəkildə bürüzə verir: 1) insan kapitalının formallaşmasında birbaşa iştirak edən ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanması; 2) yeni biliklərin yaranmasında, tətbiqində və ötürülməsində bilavasitə iştirak.

Tədbir 3.1.5: Elmi-tədqiqat fəaliyyətinin inkişafı və biliklərə əsaslanan cəmiyyət quruculuğunun dəstəklənməsi.

Tədbir 3.1.6: İnnovativ təlim metodları və texnologiyaları vasitəsilə təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi. Bütün təhsil pillələrində innovativ təlim metodologiyasının və müvafiq resursların yaradılması məqsədilə müsabiqə mexanizminin hazırlanması və müsabiqələrin keçirilməsi insan kapitalının inkişafı üçün vacibdir. Əlavə təhsil sahəsində keyfiyyətin yüksəldilməsi və rəqabət mühitinin formallaşdırılması üçün mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, əlavə təhsil verən müəssisələrin potensialının gücləndirilməsi istiqamətində zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi dəstəklənəcəkdir.

Tədbir 3.1.7: İnsan kapitalının inkişafında iştirak edən fiziki və texnoloji infrastrukturun təkmilləşdirilməsi. Təhsil və elm sahəsində infrastrukturun təkmilləşdirilməsi bu sahələrin daha effektiv fəaliyyətinə təsir göstərə, insan kapitalının formallaşması və ondan istifadənin səmərəliliyini yüksəldə, innovasiyalara

əsaslanan inkişafi təmin edə bilər.

Strategiyada qeyd edilir ki, İKT bilikləri insan kapitalının formallaşmasında və istifadəsində həllədici amillərdən biridir. Müasir məktəblərin və universitetlərin yaranması, araşdırırmaların, təkmilləşdirmələrin aparılması, istehsal və xidmət müəssisələrinin fəaliyyəti bu və ya digər dərəcədə İKT texnologiyaları ilə bağlıdır. Hazırda ölkədə internetə çıxışı olmayan regionlar, məkanlar və məktəblər vardır. Yaxın və ortamüddətli perspektivdə ibtidai təhsildən başlayaraq, ümumi təhsilin bütün səviyyələrində İKT biliklərinin şagirdlərə aşlanması, qlobal informasiya məkanından səmərəli istifadə etmələri üçün maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi dəstəklənəcəkdir. Ümumtəhsil məktəblərində elektron kitabxanaların, intellektual oyunların yaradılması təşviq ediləcəkdir. Internet resurslarından məqsədönlü istifadə etmək üçün maarifləndirmə tədbirləri həyata keçiriləcəkdir. E-məktəb sisteminin tətbiqi, Təhsil İnformasiya Sisteminin hazırlanması ilə bağlı işlər dəstəklənəcəkdir. Təhsilin bütün səviyyələrindən məzun olan şəxslərin iqtisadiyyatın və cəmiyyətin inkişafı üçün zəruri rəqəmsal bacarıqları əldə etməsinə, eləcə də İKT-nin təklif etdiyi imkanlardan tədris və təlim prosesində bacarıqla istifadə olunmasına şərait yaradılacaqdır. Rəqəmsal tədrisin təşviqi məqsədilə, təhsilin bütün səviyyələrində kurikulumun yüksək keyfiyyətli rəqəmsal tədris materiallarının (e-kitablar, e-seminarlar, açıq tədris materialları, veb-imtahanların keçirilməsi və s.) və müvafiq metodların köməyi ilə təkmilləşdirilməsi vacibdir.

7.3.2. Prioritet 3.2. Əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsini təmin etmək üçün insan kapitalının inkişafının stimullaşdırılması.

Tədbir 3.2.3. İnnovasiya fəaliyyətinə investisiya qoyuluşunun təşviq edilməsi. İnnovasiya fəaliyyəti istehsal və idarəetmə sahələrində əmək məhsuldarlığının və rəqabətqabiliyyətliliyin yüksəldilməsi, insan kapitalının inkişafında fasiləsizliyin təmin

edilməsi üçün əsas hərəkətverici qüvvədir. Azərbaycanda innovasiyanın təşviqini stimullaşdıracaq fəaliyyət planları və dövlət proqramları hazırlanarkən bu fəaliyyətin əhəmiyyəti nəzərə alınacaqdır. İnnovasiya fəaliyyətini stimullaşdırmaq üçün ölkə elmi araşdırma və təkmilləşdirmələrə yüksək texnologiyalı məhsulların istehsalına görə mükafatlar və kreditlər vermək yolu ilə geniş diapazonlu bilik şəbəkəsi yaratmaq sahəsində bir çox imkanlara malikdir. Bu müddəələrin ardıcıl, mərhələli və davamlı şəkildə icrasının diqqət mərkəzində saxlanması uyğun və optimal nəticələrin əldə olunması üçün vacibdir.

Qeyd etdiyimiz kimi, təhsil sahəsində digər strateji sənəd «Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi»dır. Bu sənəd peşə təhsili və təlimi sahəsində dünyada mövcud meyillər nəzərə alınmaqla, ölkədə əmək bazarının tələblərinə uyğun təhsil proqramları əsasında ixtisaslı kadrlar hazırlayan peşə təhsili sisteminin inkişaf etdirilməsi məqsədilə əməkdaşlıq və in-teqrasiya prinsipləri əsasında hazırlanmışdır.

Sənəddə peşə təhsili və təlimi sektoru üzrə 2020-ci ilədək strateji baxış, 2025-ci ilədək olan dövr üçün uzunmüddətli baxış və 2025-ci ildən sonrakı dövr üçün hədəf baxış müəyyən edilmişdir. 2020-ci ilədək olan dövr üzrə strateji baxışa nail olmaq üçün strateji hədəflər və prioritətlər, o cümlədən icra müddətləri göstərilməklə müvafiq tədbirlər, əsas və digər icraçılardır, gözlənilən təsirlər, icra mexanizmləri təfsilatlı şəkildə hazırlanmışdır. Qısamüddətli dövrdə prioritətlərin diqqətlə seçilərək icra edilməsi orta və uzunmüddətli dövr ərzində görüləcək işlər üçün zəmin hazırlayacaqdır. Bundan əlavə, Strateji Yol Xəritəsi yerli və beynəlxalq səviyyədə özəl sektor nümayəndələri üçün məlumat və əməkdaşlıq vasitəsi olacaqdır.

Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələrinin başlıca istiqamətləri rəhbər tutulmaqla, 2020-ci ilədək olan dövr ərzində Azərbaycan Respublikasının peşə təhsili və təlimi sistemində aşağıdakı strateji hədəflər müəyyən edilmişdir:

İşagötürənlərin peşə təhsili və təlimi sisteminiə integrasiyası; nəticələrə əsaslanan güclü məliyələşdirmə sisteminin yaradılması; məqsədli peşə inkişafı programlarının yaradılması; sektorlar üzrə spesifik programların yaradılması; peşə təhsili və təlimi üzrə hədəflərin əldə olunmasına təkan verəcək vasitələrin tətbiqi.

Peşə təhsili və təlimi sektorunda müyyən edilmiş prioritətlərin real ÜDM-ə təsirinin təxminən 6 milyon manat olacağına baxmayaq, bu prioritətlər digər sektorların prioritətləri çərçivəsində 1 milyard manat məbləğində dolayı təsirin meydana çıxmasına səbəb olacaqdır. Belə ki, peşə təhsili və təlimi sektorunu iqtisadiyyatın digər sektorları ilə qarşılıqlı əlaqədə olmaqla, həmin sektorların potensialının tam reallaşdırılmasında mühüm rol oynayır və bu sektora qoyulan investisiyalar nəticədə iqtisadiyyata multiplikativ təsir göstərir. Strateji Yol Xəritəsi çərçivəsində müyyən edilmiş 4 qlobal trend – *qloballaşma, qlobal iqtisadi mühit, məhsuldarlıq tələbləri, məşgulluq üçün təhsilə diqqətin artması* – iqtisadi məhsuldarlığın amili kimi peşə təhsili və təliminin əhəmiyyətini artırır.

Qloballaşma ölkələr arasındaki əlaqələri genişləndirir və bunun nəticəsi olaraq təhsil sistemlərinin fəaliyyət və effektivliyinin müqayisəsinə maraq artır. Bundan əlavə, regional və qlobal dəyər zəncirində ölkələr arasında rəqabətin artması yüksəkxitəsli işçi qüvvəsinə tələbat yaradır. Qlobal innovasiya iqtisadiyyatı şəraitində belə işçi qüvvəsi olan ölkələr üstünlüyə malik olur. Həmçinin, qlobal iqtisadi mühit fundamental iqtisadi bacarıqlara diqqəti artırmışdır. Bir sıra ölkələrdə qlobal iqtisadi qeyri-müəyyənliyin təsiri nəticəsində biznesə etimad zəifləmiş, iş yerlərinin sayı azalmışdır. İşsizlik səviyyəsinin yüksək olmasına baxmayaraq, istedadlı işçi qüvvəsinin çatışmazlığı təhsil sistemi ilə əmək bazarının tələbləri arasındaki uyğunsuzluğun nəticəsi kimi qiymətləndirilir. Qeyd edilənlərlə yanaşı, müasir peşə təhsilində əsas trendlərdən biri də peşə təhsili məzunlarına sahibkarlıq bacarıqlarının aşılması, bununla da onların öz yeni iş yerlərini yaratmağa həvəsləndi-

rilməsidir. Əmək bazarının tələblərinə uyğun kadr hazırlayan peşə təhsili sisteminin yaradılması inkişaf etməkdə olan ölkələrdə daha böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan Respublikası insan kapitalının inkişaf etdirilməsini təhsil siyasetinin əsas qayəsi hesab etməklə yanaşı, digər imkanlardan da faydalanağa çalışır. Belə ki, ötən il «İnsan kapitalının inkişaf etdirilməsi, daha yaxşı gələcəyin qurulması» mövzusuna həsr olunmuş Ümumdünya Sərgisinin («Expo-2025») respublikamızda keçirilməsi ilə bağlı təklifi irəli sürməklə, növbəti vacib bir kampaniyaya imza atı. Təklif olunan mövzunun əsas hədəfi «biz insanları – dünyada ən güclü resurs olan insan kapitalını universal müzakirəyə çıxaracaq» devizidir. Bu məsələ ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva qeyd edir: «İnsan kapitalının inkişaf etdirilməsi, daha yaxşı gələcəyin qurulması» mövzusu, həqiqətən, hamını narahat edən bir məsələdir. Bu mövzu dövrümüzün əsas çağırışını – texnologiyanın və artan bağlılığın bəşəriyyətə təsirini əhatə edir. «Bakı Expo-2025» sərgisində düşünürük ki, texnologiyadan daha uzağa baxmaq, diqqətimizi rəhbərlərdən sırávı vətəndaşlara yönəldərək iqtisadiyyatların, cəmiyyətlərin və yaradıcılığın aparıcı qüvvəsi olan insanlar üzərində cəmləşdirmək mühüm əhəmiyyət kəsb edəcək. Biz insanları – dünyada ən güclü resurs olan insan kapitalını universal müzakirəyə çıxaracaq» (<http://azertag.az>).

Azərbaycanın insan inkişafı siyaseti vasitəsilə insan kapitalının formallaşması istiqamətində davamlı irəliləyişi onun «Expo-2025» üçün «İnsan kapitalının inkişaf etdirilməsi, daha yaxşı gələcəyin qurulması» mövzusunu tam uyğun edir. «Expo-2025»-in Bakıda keçirilməsi insan kapitalı siyasetinin atributuna çevrilə bilər. Bakı sərgisi müstəqillik dövründə Azərbaycanın əldə etdiyi nailiyətlərin tanıdılması üçün daha bir imkan olacaqdır. Bu həmçinin bütün gənc, müstəqil ölkələr üçün çox güclü bir stimuldur. 2025-ci ildə Ümumdünya Sərgisini təşkil etmək bizim səmimi istəyimizdir. Ümumdünya sərgisinin

Bakıda keçirilməsi Azərbaycana böyük üstünlükler gətirə bilər. Bu, ölkəmizin inkişafı üçün yeni yollar açacaq və iqtisadiyyatımızın bütün sahələrinə fayda gətirəcəkdir.

Nəticə

Göründüyü kimi, Azərbaycan Respublikasında insan kapitalının inkişafı üzrə strateji sənədlərdə əsas prioritetlər kifayət qədər konkret və müasir tələblər nəzərə alınmaqla hazırlanmış, bu sahədə beynəlxalq təcrübədən istifadə edilmişdir. Növbəti mərhələdə müvafiq yol xəritələrinin və strategiyaların icra planı

nəzərdə tutulduğu istiqamətdə və tempdə həyata keçirilməlidir. Bu işin səmərəli olması üçün zəruri səviyyədə maliyyələşməsi vacibdir. Çünkü insan kapitalının formallaşması kimi ümummilli əhəmiyyət daşıyan sosial-iqtisadi məsələlər kifayət qədər maliyyə vəsaiti tələb edir. Strateji planların icrası üçün bu prosesin monitorinqi əsasdır. İnsan kapitalının inkişafı üzrə bir neçə Dövlət Proqramları və uzunmüddətli strateji yol xəritələri reallaşmalıdır. Bu proseslərin mərhələlər üzrə məqsədə nə dərəcədə yaxınlaşdığını müəyyən etmək və ehtiyac olduqca prosesləri korreksiya etmək zəruridir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyası (2013-cü il).
http://www.president.az/files/future_az.pdf
2. «Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası». <http://www.president.az/articles/9779>.
3. «Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi». <http://www.president.az/articles/21993>, Əldə etmə tarixi: 27.03.2018
4. «Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası»nın həyata keçirilməsi ilə bağlı Fəaliyyət Planı. http://www.edu.gov.az/upload/file/tehsilin_inkisafi_uzre_dovlet_strategiyasi_fealiyyet_plani.pdf.
5. Minilliyyin İnkişaf Məqsədləri Hesabatı, 2013. http://www.az.undp.org/content/azerbaijan/az/home/library/mdg/2013_MDG_Report.html.
6. «Azərbaycan Respublikasında ümumtəhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təmin proqramı (2005-2007-ci illər)». <http://www.edu.gov.az/az/page/83/601>.
7. «2008-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin informasiyalasdırılması üzrə Dövlət Proqramı». <http://www.edu.gov.az/az/page/83/599>.
8. «2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı». [http://www.mfa.gov.az/files/file/16\(2\).pdf](http://www.mfa.gov.az/files/file/16(2).pdf).
9. https://azertag.az/xeber/Parisde_Bakinin_Expo_2025_Sergisine_namized_seher_olmasi_munasibetile_qebul_teskil_edilib_Azerbaycanin_Birinci_vitse_presidenti_Mehriban_Aliyeva_tedbirde_istirak_edib_YENILANIB-1111831.
10. https://azertag.az/xeber/Azerbaycan_Qlobal_Reqabetlilik_Hesabatinda_35_ci_oldu-1097451.
11. «Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi». <https://docviewer.yandex.ru/view/>.
12. Muradov Ş.M. (2004) İnsan potensialı: əsas meyillər, reallıqlar, problemlər. Bakı, Elm, 656 səh.
13. Гузакова О.Л., (2011) Фурсик С.Н., Андронович С.А., Жилина Е.А. Качество человеческого капитала как фактора экономического роста. Вологда: ВГПУ.
14. Корчагин Ю. А. (2009) Широкое понятие человеческого капитала. Воронеж: ЦИРЭ.
15. Patrick F. (2018) *Human Capital Theory and Education*. Encyclopedia of Educational Philosophy and Theory, University of Waikato, New Zealand.
16. Lennard N. (2018) *Kids These Days: Human Capital and the Making of Millennials*. Dissent Journal. Vol. 65. Issue 1, Independent Social Ideas Press, New York, USA.
17. Magnac, T., Pistolesi N., Roux S. *Post-Schooling Human Capital Investments and the Life Cycle of Earnings*. Journal of Political Economy. Vol. 126, Issue 3, Univ. Chicago press, Chicago, USA.